

Uitvoeringsplan Natuurinclusieve landbouw DEEL 1

JULI 2022

provincie limburg

has
hogeschool

WAGENINGEN
universiteit & regio

natuur en milieu limburg
initiatief

ML waterschap
limburg
met de omgeving, voor de omgeving

Inhoudsopgave

Deel 1, algemeen deel

Hoofdstuk 1 Inleiding	3
1.1 Onze ambitie	3
1.2 Definitie	4
1.3 Drie niveaus	4
1.4 Van actieplan naar uitvoeringsprogramma	4
1.5 Relatie met andere beleidsthema's	5
Hoofdstuk 2 Strategie	7
2.1 Uitvoeringsprogramma	7
2.2 Kern van de strategie	7
2.3 Faciliterende programmalijnen	9
2.4 Platform, organisatie en communicatie	9
2.5 Risicoanalyse	10
2.6 Effectmonitoring	10
Hoofdstuk 3 Financiën	11
3.1 Begroting	11
3.2 Financiering	11
Bijlage 1 Gespecificeerde begroting	11
Bijlage 2 Financieringsmogelijkheden	13
Bijlage 3 Risicoanalyse	14

Deel 1: Algemeen deel

Hoofdstuk 1 Inleiding

Nederland is een klein land met relatief veel inwoners, waardoor stad en land sterk met elkaar verweven zijn. De laatste jaren is de samenleving in verandering. Mondialisering, individualisering, veranderende schaarste-verhoudingen, klimaatveranderingen en nieuwe technologieën hebben grote invloed op de inrichting van onze maatschappij en op onze leefomgeving. Deze ontwikkelingen leiden onder meer tot fundamentele veranderingen in opvattingen over de rol van de agrarische sector. We gaan naar een periode die een duurzame voedselproductie verlangt met inachtneming van milieumomstandigheden, zoals natuur, biodiversiteit, water en landschap.

Hoewel de vraag vanuit de samenleving verandert, is het productiesysteem in de agrarische sector grotendeels in stand gebleven. Met dit plan willen we vraag en aanbod meer op elkaar laten aansluiten, waarbij de landbouw een duurzaam en rendabel toekomstperspectief wordt geboden en de landbouw tegelijkertijd meer duurzaam, gebruikmakend van korte, gesloten kringlopen en met nog meer zorg voor biodiversiteit, bodem, water, lucht en landschap, produceert.

Er bestaan nog diverse vragen open over de route die leidt naar deze natuurinclusieve landbouw, maar door dit plan te omarmen en te realiseren zijn we onderweg; wetende dat we nog veel moeten ontdekken. Daarbij wordt de dialoog aangegaan met de omgeving om zo vraag en aanbod af te stemmen en draagvlak voor de beweging te creëren.

Het plan Natuurinclusieve Landbouw Limburg is een initiatief van de 'coalitie voor nieuw perspectief', waaraan naast de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), Stichting Natuurinclusieve Landbouw en BioLogisch Limburg ook de Coöperatie Natuurrijk Limburg, Stichting Natuur en Milieufederatie Limburg, provincie Limburg, Wageningen University & Research, HAS Hogeschool en Waterschap Limburg deelnemen.

Bij de uitvoering zoekt deze coalitie de samenwerking op met andere maatschappelijke partijen, zoals de Limburgse gemeenten, Brightlands Campus Greenport Venlo, verschillende ondernemerscollectieven en andere relevante (uitvoerings)partijen.

1.1 Onze ambitie

Om de route uit te kunnen zetten richting een natuurinclusieve én rendabele landbouw is het noodzakelijk om een stip op de horizon te zetten: "Waar willen we in 2030 zijn?" Vanuit die stip op de horizon, redeneren we terug: "Welke stappen moeten we zetten om daar te komen?".

De ambitie is helder. In 2030 hebben we in Limburg een trotse landbouwsector die wordt gewaardeerd voor de duurzame producten die zij levert en de duurzame productiewijze die zij hanteert. De productie(wijze) past binnen het ecologisch potentieel en is waar mogelijk regeneratief, waardoor herstel van bodemkracht plaatsvindt.

De landbouw draagt in belangrijke mate bij aan een aantrekkelijk, authentiek en natuurinclusief platteland, waardoor bewoners, bezoekers en bedrijven graag in de provincie Limburg verblijven.

Agrarische ondernemers krijgen een eerlijke beloning, waardoor het aantrekkelijk is om natuurinclusief te ondernemen. De kwaliteit van bodem, water en lucht is merkbaar en meetbaar

verbeterd door te investeren in bodembeheer en gesloten kringlopen en de landbouw vormt een deel van de oplossing in de klimaatverandering.

De ‘stip op de horizon 2030’ is het einddoel op de (middel)lange termijn. Om dat einddoel op termijn te halen, knippen we de route ernaartoe op in stukken. Dit zorgt ervoor dat we overzicht houden en gedurende de rit kunnen toetsen of we nog goed op weg zijn of juist moeten bijsturen.

1.2 Definitie

Natuurinclusieve landbouw is een economisch rendabel landbouwsysteem dat optimaal beheer van natuurlijke hulpbronnen duurzaam integreert in de bedrijfsvoering (zowel veehouderijsysteem als teeltsysteem) en inclusief zorgt voor ecologische functies en de biodiversiteit op en om het agrarisch bedrijf.

1.3 Drie niveaus

Een agrarisch bedrijf in één klap natuurinclusief maken, is geen reële verwachting, daarom werken we in stappen; gebaseerd op de methodiek zoals beschreven in het boek “Biodivers Boeren” (2019) door Erisman & Slobbe. Conform deze methodiek wordt er met niveaus gewerkt voor een geleidelijke invulling van natuurinclusieve landbouw.

Niveau 1

Op bedrijfsniveau worden maatregelen voor specifieke soorten genomen (uitgesteld maaibeheer, nestbeschermers, Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), maatregelen uit het gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)). Er is nog geen sprake van een structurele aanpassing van de bedrijfsvoering naar meer natuurinclusiviteit.

Niveau 2

Door het structureel integreren van natuurinclusiviteit in de bedrijfsvoering, wordt de functionele agrobiodiversiteit in en boven de grond verbeterd (plaagbestrijding, bodemvruchtbaarheid, kringlopen, natuurlijk gedrag dieren, functioneel beheer landschap en functionele agrobiodiversiteit). Er wordt aansluiting gezocht bij biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij en Akkerbouw (i.o.).

Niveau 3

Er is sprake van een natuurinclusief bedrijf, waarin het conceptueel kader (bodem, landschap, gebied en soorten) volledig wordt toegepast en het optimaal functioneert in en met de natuurlijke omgeving. Kringlopen zijn geoptimaliseerd en de geteelde gewassen en gehouden veerassen passen bij de kenmerken van de bodem en de omgeving. Aanleg en onderhoud van landschapselementen en maatregelen voor specifieke soorten zijn integraal onderdeel van de bedrijfsvoering. Het bedrijf vormt één systeem met omliggende landschap en met bedrijven in de buurt.

De biologische sector die werkt volgens de kernwaarden: gezond, ecologie, eerlijkheid en zorg, zien we als een voorbeeld voor niveau 3.

1.4 Van actieplan naar uitvoeringsprogramma

Na goedkeuring van het actieplan, waarin bovenstaande ambities benoemd zijn, geeft dit document invulling aan een uitvoeringsprogramma over hoe deze ambities kunnen worden gerealiseerd. Allereerst hebben we gebrainstormd binnen de ambtelijke groep van partners. Hier kwam al snel naar voren dat er al veel ontwikkelingen lopen en we het wiel niet opnieuw hoeven uit te vinden. Er heeft vervolgens een aantal consultaties plaatsgevonden met de provincies Noord-Brabant en Gelderland, waar ook gewerkt wordt aan het stimuleren van natuurinclusieve landbouw. Ook is er een aantal inhoudelijke experts geraadpleegd over de KPI's. Deze kwamen vaak terug in vergelijkbare

trajecten en het lijkt een veelbelovende methode om het proces integraal aan te pakken. Tot slot heeft er een overleg met een delegatie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit plaatsgevonden om de ingezette koers te spiegelen met de landelijke ontwikkelingen en verwachtingen.

Gelijktijdig aan het opstellen van het uitvoeringsprogramma is een aantal zaaiprojecten van start gegaan om praktijkervaring op te doen. De verbinding met de praktijk is erg belangrijk om realistisch te blijven en problemen die in de praktijk worden ervaren zo veel mogelijk te voorkomen.

In deel twee wordt aan de hand van zeven programmalijnen uitgewerkt wat er concreet gaat gebeuren, welke doelen er zijn per programmalijn, hoe we het gaan aanpakken en welke producten er uiteindelijk worden opgeleverd, maar ook wat de planning en de kosten zijn

1.5 Relatie met andere beleidsthema's

Europa

In 2019 concludeerde het IPBES (het Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) dat de biodiversiteit snel achteruitgaat. Dit signaal is opgepakt door de EU. In 2020 verscheen de Europese Biodiversiteitsstrategie 2020-2030 met als ambitie de 'natuurinclusieve samenleving' in 2050. In uitwerkingen die daarop volgden zijn doelen en maatregelen voor biodiversiteitsherstel beschreven onder meer door inzet op bodemherstel, meer en vitalere bossen, de transitie naar natuurinclusieve landbouw en vergroening van (voor-)stedelijke gebieden. Ook de 'The Farm to Fork Strategy', die in mei 2020 door de EU is gepresenteerd, borduurt hierop voort. In deze van-boer-tot-bordstrategie beschrijft de Europese Commissie haar plan voor het gezond, betaalbaar en duurzaam maken van voedselsystemen, het zorgen voor eerlijke economische opbrengsten, het beschermen van de biodiversiteit en het aanpakken van klimaatverandering. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB - is het landbouwbeleid van de EU) is een belangrijk instrument hiervoor. Het GLB bestaat uit de pijlers plattelandsontwikkeling en marktordening en streeft naar de productie van duurzaam, veilig, voedszaam en betaalbaar voedsel. Agrariërs kunnen deels gecompenseerd worden in hun inkomen.

Nederland

De rapportages over de wereldwijde achteruitgang van de biodiversiteit vermelden dat die niet alleen sneller gaat dan verwacht, maar ook gepaard gaat met ernstige gevolgen voor het menselijk welzijn. Dit was voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) reden om deze problematiek in het Natuurpact (2019) vast te leggen welke gevolgd werd door het programma 'Versterken Bio-diversiteit' waarin realisatie van de Vogel- en Habitatrichtlijnen in Nederland en een halvering van de ecologische voetafdruk centraal staan. Het regeringsakkoord heeft deze inzet verder aangescherpt. Het stikstofbeleid is een belangrijk onderdeel hiervan. Naast natuurherstel is ook een brongerichte landbouwaanpak cruciaal voor natuurherstel. In dat kader is bij de provincies de verantwoordelijkheid neergelegd om gebiedsplannen uit te werken gericht op afname van de stikstofdepositie. Natuurinclusieve landbouw is een van de deelaspecten die hierbij aan de orde komt. Andere relevante uitwerkingen zijn de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) en het Deltaplan Biodiversiteit .

Provincie

Voor verbetering en versterking van de biodiversiteit in bodem, bos, water en landschap is een brede systeembenadering nodig. Een veerkrachtig biodiversiteitsnetwerk van natuurgebieden dat aansluit op de groenblauwe dooradering in landbouwgebieden is gebaat bij een verlaging van de stikstofemissie en verbetering van bodem- en (grond)waterkwaliteit en water 'vasthouden in de bodem'. Dát zijn speerpunten voor een natuurinclusieve landbouw. Rode draad is het herstel van de

ontwrichte balans tussen economie en ecologie als basis voor voedselproductie, schone lucht, bodem, water en welzijn voor de mens. De Omgevingsvisie vermeldt dit streven dat in provinciale beleidskaders wordt gepreciseerd en uitgewerkt in uitvoeringsprogramma's. Voorbeelden zijn het waterbeleid, natuur- en landbouwbeleid, bosplan en landschapsprogramma. Deze verschillende invalshoeken komen bij elkaar in een gebiedsgerichte aanpak. Deze gebiedsplannen moeten medio 2023 gereed zijn op basis waarvan financiële afspraken tussen Rijk en provincies worden vastgelegd in een herziening van het Natuurpact. Het provinciale Actieplan Natuurinclusieve landbouw en het aansluitende Uitvoeringsplan Natuurinclusieve landbouw is één van de bouwstenen daarvoor.

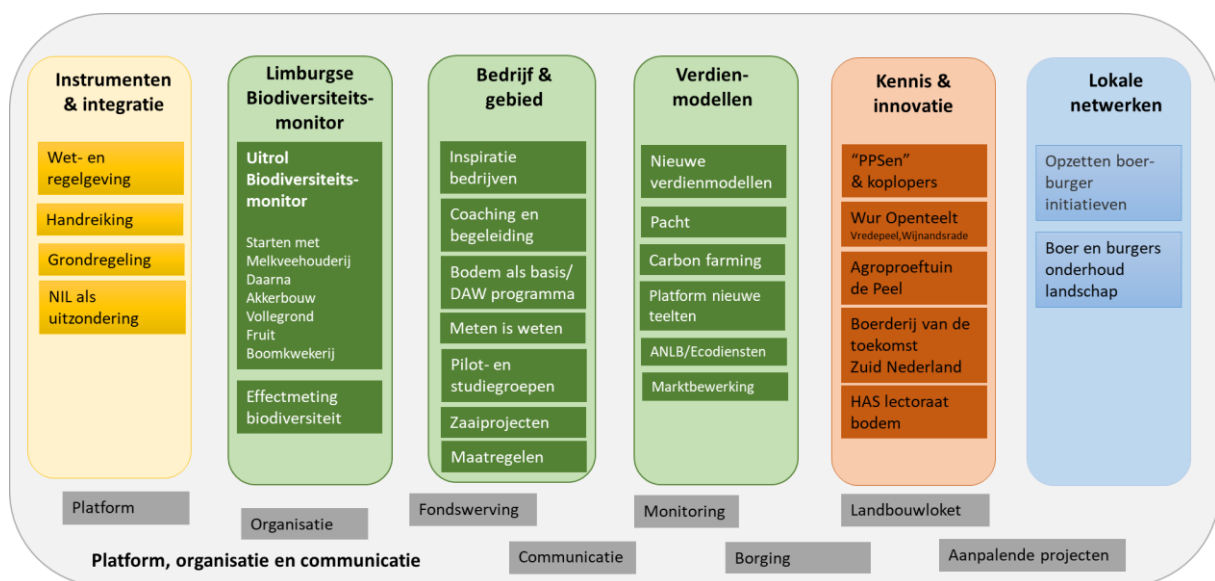
Maatwerk

In paragraaf 1.5 is beschreven dat diverse beleidsuitwerkingen nodig zijn. De landbouw heeft een onmiskenbare rol voor de realisatie hiervan. Voor een uitvoerbare, effectieve en efficiënte uitvoering van deze transitie in het buitengebied is een integraal perspectief nodig voor zowel boer als overheid. Maatregelen moeten logisch zijn, ecologisch relevant en economisch haalbaar. Het integraal handelingsperspectief moet hieraan bijdragen: 'welke maatregelen doen ertoe'. Een doorkijk naar korte en middellange termijn is onvermijdelijk. Mitigerende voorzieningen kunnen tot de oplossing behoren, maar ook ingrijpende systeemveranderingen die leiden tot ander landgebruik en bedrijfsvoering: de transitie. Het is niet uitgesloten dat voor de realisatie van de verschillende (thematische) doelstellingen een fasering en prioriteringen nodig is of zelfs afwijkingen worden geformuleerd via een 'Ja, mits beleid'. Of bedrijven die op 'hoog niveau' voldoen aan natuurinclusieve bedrijfsvoering op basis hiervan uitgezonderd kunnen worden voor het treffen van maatregelen op andere beleidsvelden, zal in het kader van de herziening van de Omgevingsverordening 2023 worden onderzocht.

Hoofdstuk 2 Strategie

2.1 Uitvoeringsprogramma

De strategie om onze ambitie in Limburg te realiseren, is vervat in het uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma kent zes inhoudelijke programmalijnen en iedere programmalijn bestaat uit een aantal thema's. De samenhang van de programmalijnen en de thema's wordt bewaakt door de zevende lijn is een provinciaal platform, waarin zowel landbouw, provinciale en gemeentelijke overheid, waterschap, onderwijs en onderzoek als ook de natuur zijn vertegenwoordigd. Het platform kent een uitvoeringsorganisatie die actief de communicatie verzorgt en inzet pleegt op fondsenwerving en de integratie van gebiedsoverstijgende projecten. Dit platform gaat tevens het zogenaamde landbouwloket vormen.

Figuur 1, Schematisch overzicht uitvoeringsprogramma

2.2 Kern van de strategie

De kern van de strategie wordt gevormd door de drie groene programmalijnen:

- Verdienmodellen
- Bedrijf & gebied
- Limburgse biodiversiteitsmonitor

Een verandering is pas een verandering als die aantoonbaar is door middel van kengetallen. Betere scores motiveren en zijn noodzakelijk om beloningen en verdienmodellen aan te koppelen. Door de ontwikkeling van de Limburgse biodiversiteitsmonitor wordt een meetinstrument ontwikkeld dat past in het landelijke kader maar tevens aansluit bij de specifieke gebiedsomstandigheden in Limburg.

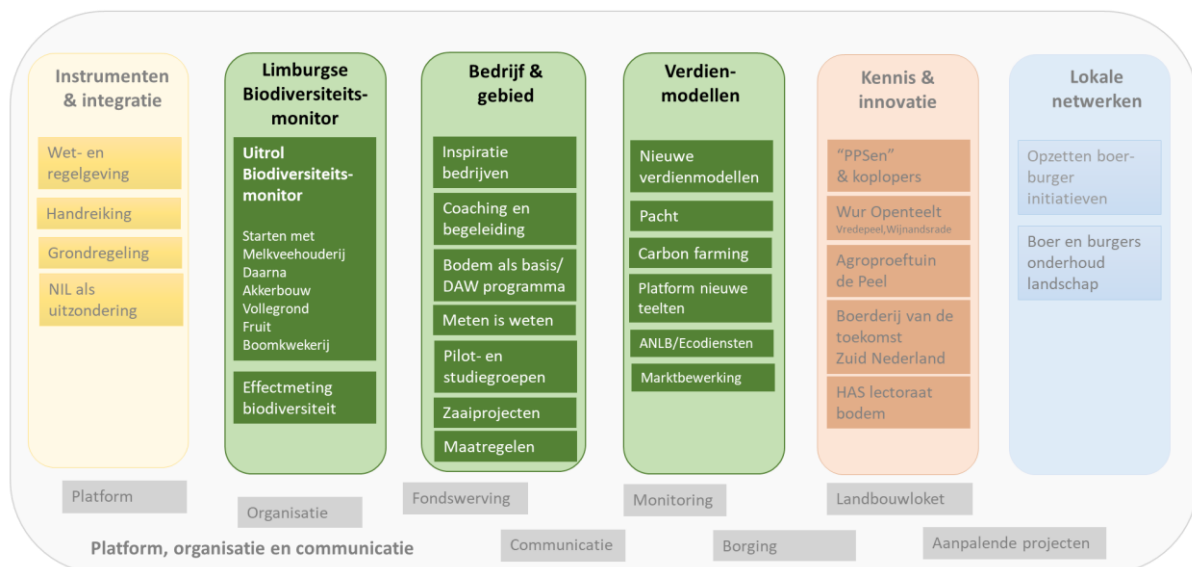
Deze drie lijnen zijn samen de motor om de trein naar een meer natuur-inclusieve landbouw op gang te krijgen. De landbouwbedrijven zijn de plaats waar de zichtbare en onzichtbare verandering moet plaatsvinden. De verandering moet zichtbaar worden in het landschap en het gebied waar de bedrijven zich bevinden. De onzichtbare verandering vindt plaats bij de ondernemers en moet worden gevoed met kennis, ervaring en inspiratie. Maar zonder een duurzaam verdienmodel

ontstaat geen duurzame verandering. Een basisvergoeding kan de transitie starten, maar structureel verdienvermogen houdt de transitie op gang en levert de verandering op waar naar wordt gestreefd.

De eerste uitvoering

Het is belangrijk om invulling te geven aan deze strategie door op korte termijn boeren die stappen willen zetten, te faciliteren volgens een duidelijke lijn die drie succesfactoren volgt.

- A. Verdienmodellen
- B. Bedrijf & gebied
- C. Limburgse biodiversiteitsmonitor

Figuur 2, Schematisch overzicht uitvoeringsprogramma eerste focus

A. Verdienmodellen

Het belonen van boeren voor hun inspanningen is essentieel. Natuurinclusieve maatregelen moeten geen kostenpost zijn, maar een inkomstenbron. Hiervoor zijn passende verdienenmodellen nodig. Hiervoor kan deels aangesloten worden bij landelijke ontwikkelingen, zoals carbon farming en het nieuwe ANLB. Anderzijds zal hier provinciaal actief verder op ontwikkeld moeten worden.

Om vandaag te kunnen starten, is een basisbeloning voor iedere deelnemende boer noodzakelijk. Naast de intrinsieke motivatie van de boer moet er voor de eerste drie jaar een reële transitievergoeding beschikbaar zijn die natuurinclusieve prestaties waardeert en stimuleert om verder te ontwikkelen.

B. Bedrijf & gebied

Beschikbare kennis wordt naar het boerenerf gebracht en boeren worden ondersteund bij het nemen van stappen. Door de gehele provincie ontstaan voorloopbedrijven die inspiratie bieden aan collega-boeren. Deze demo- en inspiratiebedrijven ontvangen bezoekers, bieden demonstraties aan en ontvangen groepen boeren en burgers aan wie voorlichting wordt gegeven. Bedrijven die stappen willen zetten op het gebied van natuurinclusieve landbouw worden ondersteund en kunnen een beroep doen op coaches die samen met de boer een bedrijfsstrategie ontwikkelen en ze de gewenste begeleiding bij de uitvoering hiervan bieden.

In pilotgroepen door de hele provincie werken boeren aan natuurinclusieve ontwikkelingen die passen bij het specifieke gebied en de behoefte van de boeren. Pilotgroepen worden met kennis en middelen ondersteunt en vormen een inktvlek die steeds verder uitdijt over de provincie.

C. Limburgse biodiversiteitsmonitor

Een aantal Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) geeft richting aan de natuurinclusieve ambities. Deze KPI's bieden boeren en tuinders een instrument waaraan ze kunnen toetsen hoe ze ervoor staan en op welke punten nog verbetering mogelijk is op het gebied van bodem, water, biodiversiteit en klimaat. Het ontwikkelen van de set aan KPI's is volop in ontwikkeling en zal de komende jaren steeds verder geoptimaliseerd worden. Jaarlijks zullen we onze KPI's evalueren en waar nodig bijstellen.

De uitrol van de Limburgse biodiversiteitsmonitor starten we binnen de rundveehouderij direct gevolgd door de plantaardige sectoren akkerbouw, vollegrond, boomkwekerij, fruitteelt etc.

Meer hierover in deel 2 van dit document.

2.3 Faciliterende programmalijnen

De drie basis programmalijnen worden versterkt door drie faciliterende programmalijnen:

- Instrumenten & integratie
- Kennis & innovatie
- Lokale netwerken

Wet- en regelgeving moeten houvast en een stimulans bieden om natuurinclusief te gaan boeren en niet een knellend harnas zijn waardoor nieuwe productiemethoden beperkt worden.

Om de natuurlijke hulpbronnen te versterken en beter te integreren in de landbouw is kennis en vernieuwing op alle terreinen van teelt en veehouderij noodzakelijk. Toegepaste kennis die lokaal aanwezig is, helpt de landbouw om gemakkelijker stappen te zetten en productiviteit te behouden.

De bewoners van het Limburgse landschap vormen een onmisbare kracht die de omslag naar een natuurinclusieve landbouw moet versterken. Door de positieve betrokkenheid van de lokale gemeenschap bij het veranderingsproces wordt de landbouw gestimuleerd en gemotiveerd om stappen te zetten.

2.4 Platform, organisatie en communicatie

De hoge ambitieniveaus vragen om een breed, integraal programma dat een beweging op gang brengt en deze toekomstbestendig borgt. Het bieden van overzicht over de diverse projecten en programma's aan boeren, burgers en stakeholders is essentieel. Fondsen moeten doelmatig aan elkaar worden verbonden om financiering op de juiste plaats te laten landen. Doeltreffende communicatie over mogelijkheden, goede voorbeelden en behaalde resultaten creëren draagvlak en zijn een stimulans om verder te ontwikkelen.

Een stevig platform met voldoende bemensing vanuit de coalitiepartners is noodzakelijk om dit uit te voeren. En een digitaal en fysiek landbouwloket moet boer en burger de kortste weg wijzen tussen idee en uitvoering.

2.5 Risicoanalyse

Om te achterhalen waar risico's ten opzichte van de te behalen ambities liggen is er een analyse uitgevoerd. Uit de analyse blijkt dat de grootste risico's voor het uitvoeringsplan zitten in de hoge verwachtingen(ambities), capaciteit van het platform en bekwame adviseurs en het ontbreken van een financiële aantrekkelijk alternatief van het huidige systeem. De uitgebreide analyse vind je in de bijlage. Hier zijn verschillende potentiële risico's omschreven met daar een beschrijving van de hoogte van het risico en een optie om betreffende risico te beperken.

2.6 Effectmonitoring

Om meer inzicht te krijgen in de effecten van dit uitvoeringsplan wordt uiterlijk in het derde kwartaal 2022 een expert judgement georganiseerd. Experts geven dan een kwalitatieve duiding van beoogde effecten op het vlak van biodiversiteit, bodem, water, lucht (oa stikstof en stikstofreductie) en landschap.

Ook willen we, in het kader van de Limburgse Biodiversiteitsmonitor effectmetingen in het veld uitvoeren. Hiervoor wordt dit najaar een monitoringsplan opgesteld.

Op basis van de uitkomsten kan het uitvoeringsplan worden bijgesteld.

Hoofdstuk 3 Financiën

3.1 Begroting

Om het ambitieuze uitvoeringsprogramma NIL te kunnen realiseren, zijn verschillende acties nodig om de transitie te stimuleren. Aan al deze acties hangt een prijskaartje. In deze paragraaf is een begroting opgesteld van diverse projecten per programmalijn.

Programmalijn	2022	2023	2024	totaal
Instrumenten & Integratie	pm	pm	pm	pm
Limburgse Biodiversiteitsmonitor	295.000	1.165.000	2.045.000	3.505.000
Bedrijf & gebied	1.345.000	4.990.000	2.090.000	8.425.000
verdienmodellen	50.000	300.000	300.000	650.000
Kennis & innovatie	873.000	920.000	925.000	2.718.000
Lokale netwerken	15.000	108.000	15.000	138.000
Platform, organisatie en communicatie	200.000	350.000	350.000	900.000
Totaal	2.778.000	7.833.000	5.725.000	16.336.000

In bijlage 1 is de begroting per programmalijn verder gespecificeerd.

3.2 Financiering

Er is er ook gekeken naar verschillende financieringsmogelijkheden zoals het NPLG, POP3 en SABE regelingen. Naast in kaart brengen zijn er ook al een aantal aanvragen gedaan en zijn er een deel in voorbereiding. De huidige stand van zaken (medio half juni 2022) met betrekking tot financiering is hier weergegeven in beschikt, aangevraagd en in voorbereiding.

	2022	2023	2024	totaal
Begroot	2.778.000	7.833.000	5.725.000	16.336.000
beschikt	404.787	380.860	131.787	917.433
aangevraagd	1.217.586	1.158.967	165.000	2.541.552
in voorbereiding	30.000	7.400.000	3.375.000	10.805.000

Openstaand budget				
Best case	1.125.628	-1.106.827	2.053.213	2.072.015
Worst case	2.373.213	7.452.140	5.593.213	15.418.567

In bijlage 2 is dit verder uitgewerkt.

Bijlage 1 Gespecificeerde begroting

Begroting 2022-2024

Programmalijn	2022	2023	2024	totaal
Instrumenten & Integratie	pm	pm	pm	pm
Limburgse Biodiversiteitsmonitor	220.000	1.100.000	1.980.000	3.300.000
Bedrijf & gebied	1.345.000	4.990.000	2.090.000	8.425.000
verdienmodellen	50.000	300.000	300.000	650.000
Kennis & innovatie	873.000	920.000	925.000	2.718.000
Lokale netwerken	50.000	75.000	75.000	200.000
Platform, organisatie en communicatie	200.000	350.000	350.000	900.000
Totaal	2.738.000	7.735.000	5.720.000	16.193.000

Specificatie begroting

Programmalijn	2022	2023	2024	totaal
Programmalijn: Instrumenten & Integratie				
	pm	pm	pm	pm
Programmalijn: Limburgse Biodiversiteitsmonitor				
Uitrol biodiversiteitsmonitor	220.000	1.100.000	1.980.000	3.300.000
Effectmeting	75.000	65.000	65.000	205.000
Programmalijn Bedrijf & gebied				
Inspiratiebedrijven	40.000	80.000	80.000	200.000
Coaching en begeleiding	255.000	510.000	510.000	1.275.000
De bodem als basis/uitbreiding DAW	200.000	400.000	500.000	1.100.000
Metten is weten	250.000	500.000	500.000	1.250.000
Pilot- en studiegroepen	100.000	500.000	500.000	1.100.000
fysieke maatregelen/investeringen	500.000	3.000.000	?	3.500.000
Programmalijn verdienmodellen				-
inzet projectleider verdienmodellen	50.000	100.000	100.000	250.000
Projectenbudget		200.000	200.000	400.000
Programmalijn Kennis & innovatie				-
PPS en en koplopers	400.000	400.000	400.000	1.200.000
Boerderij van de toekomst	200.000	300.000	300.000	800.000
Has lectoraat Bodem	273.000	220.000	225.000	718.000
Programmalijn: Lokale netwerken				
Opzetten boer-burger initiatieven	15.000	15.000	15.000	45.000
boer en burger onderhouden landschap		93.000		93.000
Programmalijn Platform, organisatie en communicatie				
inzet medewerkers en out of pocketkosten	200.000	350.000	350.000	900.000
Totaal	2.778.000	7.833.000	5.725.000	16.336.000

Bijlage 2 Financieringsmogelijkheden Stand van zaken per 1-6-2022

	2022	2023	2024	totaal
Begroot	2.778.000	7.833.000	5.725.000	16.336.000
beschikt	404.787	380.860	131.787	917.433
aangevraagd	1.217.586	1.158.967	165.000	2.541.552
in voorbereiding	30.000	7.400.000	3.375.000	10.805.000
Openstaand budget				
Best case	1.125.628	-1.106.827	2.053.213	2.072.015
Worst case	2.373.213	7.452.140	5.593.213	15.418.567

Specificatie

	2022	2023	2024	totaal
Beschikt				
Programmalijn Bedrijf & gebied	404.787	380.860	131.787	917.433
<i>De bodem als basis/uitbreiding DAW</i>				
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer	155.000	155.000	104.000	414.000
Waterschap Limburg	159.500	80.000		239.500
SABE	27.787	83.360	27.787	138.933
<i>Pilotgroepen en gebiedsgerichte aanpak</i>				
GLB pilot Pepinusbeek/Putbeek	62.500	62.500		125.000
Lopende aanvragen				
Programmalijn: Limburgse Biodiversiteitsmonitor	220.000	-	-	220.000
<i>aan de slag met KPI's</i>				
Transitiefonds 2022	220.000			220.000
Programmalijn Bedrijf & gebied	997.586	1.158.967	165.000	2.321.552
<i>Fysieke maatregelen</i>				
DHZ Boeren stuwen, opheffen bodemverdichting, kruiden	832.586	832.586		1.665.171
POP3 erfmissie en spoelwater	165.000	326.381	165.000	656.381
In voorbereiding:				
Programmalijn: Limburgse Biodiversiteitsmonitor	-	1.100.000	-	1.100.000
<i>aan de slag met KPI's</i>				
Transitiefonds 2023		1.100.000		1.100.000
Programmalijn Bedrijf & gebied	30.000	5.380.000	3.375.000	8.785.000
<i>inspiratiebedrijven, coaching etc</i>				
Transitiefonds 2023		1.990.000		1.990.000
POP3 paragraaf 7				
SABE				
<i>Metten is weten</i>				
Boerenbonden	30.000	15.000		45.000
<i>Fysieke maatregelen</i>				
Transitiefonds 2023 erfmissie		3.125.000	3.125.000	6.250.000
Transitiefonds 2023 subirrigatie		250.000	250.000	500.000
Programmalijn Kennis & innovatie	-	920.000	-	920.000
Transitiefonds 2023		920.000		920.000
POP3 paragraaf 7				

Bijlage 3 Risicoanalyse

Risico	Classificatie: Laag (L) Matig (M) Hoog (H)	Mitigatie/ Beheersing	Aandachtspunten
Integrale aanpak Door het in het uitvoeringsprogramma veel thema's/problematiek bij elkaar komen zoals: voedselproductie, bodem, water, stikstof, biodiversiteit, landschap en water wordt het behoorlijk complex. Er zijn veel verschillende partijen bij betrokken en dat maakt het soms organisatorisch lastig en tijdrovend om besluiten te nemen.	M	Echter biedt dit ook kansen, wanneer alle signalen bij elkaar gebracht worden voor ze het boeren-erf bereiken wordt het voor de agrariër overzichtelijker dan wanneer elke erfbetreder zijn eigen verhaal met specifieke thema houdt.	Erfbetreders moeten communiceren met elkaar om met het gebundelde verhaal de ondernemers te bereiken.
Verwachtingen NIL Het risico bestaat dat bestuurders (en media en boeren) verwachten dat het uitvoerings-programma NIL de maatschappelijke opgaven zullen oplossen op het gebied van water (KRW), stikstof, biodiversiteit, enzovoort terwijl NIL slechts één onderdeel van de benodigde transitie van de landbouw betreft. Boeren die meedoen kunnen de verwachting hebben dat zij aan alle wettelijke kaders voldoen wanneer zij meedoen aan een pilot (nitraatrichtlijn, stikstofwet, WNB, enz.).	H	Verwachtingsmanagement bij partijen dat beleid (bijv. Nitraatrichtlijn) leidend is. NIL volgt ontwikkelingen wel maar heeft geen directe invloed op (rijks)beleid.	
Verdienmodel Er is momenteel nog geen aantrekkelijk verdienmodel wanneer je stappen wilt zetten in een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. Het moet voor een ondernemer wel aantrekkelijk en economisch duurzaam zijn om stappen te zetten anders kunnen we de vooruitgang niet borgen wanneer bijvoorbeeld subsidies wegvallen of projecten stoppen.	H	De vraag naar de echte prijs (true price) van producten begint toe te nemen. In de ware prijs zitten bijvoorbeeld ook de maatschappelijke kosten/diensten van productie opgenomen.	Gelijke onderhandelingspositie in de keten voor de verschillende schakels.
Urgentie Het risico bestaat dat de urgentie van het ontwikkelen in een natuurinclusieve richting niet urgent genoeg wordt ervaren zoals door de huidige gebeurtenissen en honger in Oekraïne.	L	Huidige gebeurtenissen brengen tot inzicht hoe afhankelijk onze voedselproductie is van kunstmeststoffen op aardgasbasis. NIL zou juist een manier kunnen zijn om deze afhankelijkheid te verminderen.	
Capaciteit Binnen het projectteam is zowel organisatorisch als uitvoerend uitdagend om voldoende capaciteit vrij te maken. Door binnen het platform hier voldoende personele bezetting op specifieke taken te zetten en tijdig aan te geven wanneer er te weinig capaciteit is kan dit risico worden verkleind. Ook zetten we binnen het uitvoeringsprogramma in op bedrijfscoaches, aangezien NIL momenteel in bijna heel Nederland veel animo heeft, is er een mogelijk tekort aan voldoende gekwalificeerde coaches.	H	Om het coach tekort te voorkomen worden er vanuit de HAS cursussen gegeven om meer gekwalificeerde coaches te trainen.	
Visie Er is vanuit de overheid ook nog een zoektocht welke richting we	M	Vanuit de EU is het beleid ook gericht op de Farm to Fork strategie en verdere verduurzaming van de sector.	

Risico	Classificatie: Laag (L) Matig (M) Hoog (H)	Mitigatie/ Beheersing	Aandachtspunten
precies opgaan, dit zorgt voor veel onduidelijkheid en onzekerheid. Mogelijk bieden landschapsvisies hier een optie om richting aan te geven op landschapsniveau, wel moeten deze visies integraal zijn en niet door één enkele partij opgesteld zijn. Een landschapsvisie kan mogelijk ook een beginpunt zijn voor een gebiedsgerichte aanpak.			
Beleid Er is nog geen toezegging geweest op NIL als uitzonderingsregel zoals in Noord-Brabant het geval is. Daarnaast is het belangrijk dat deze regels ook geborgd blijven wanneer er over 4 jaar weer een nieuw kabinet zit, anders kunnen ondernemers er geen investeringen op doen.	M	De stikstof, klimaat, water en biodiversiteitsopgaven blijven voorlopig nog urgent, dus ook een nieuw kabinet zal hier aan moeten werken.	
Wildgroei aan projecten Zonder duidelijke visie zal er een wildgroei van projecten ontstaan die elk afzonderlijk bezig zijn. Hierdoor is het voor alle betrokken partijen lastig wat er op welk gebied gebeurt.	M	Door een goede organisatiestructuur zou er een overzicht moeten ontstaan welke projecten al lopen en vraag en aanbod aan elkaar kunnen koppelen. Wanneer er dan een aanvraag is voor een nieuw project is er al bekend of er al vergelijkbare projecten lopen.	
Window dressing Het voornaamste doel van het uitvoeringsprogramma is verduurzaming van de sector. Het is echter een risico dat bedrijven bijvoorbeeld alleen een bloemenrand inzaaien en zich in de markt zetten als natuurinclusief de geloofwaardigheid van andere bedrijven die wel op de volledige bedrijfsvoering stappen zetten teniet doen.	M	KPI systematiek wordt opgezet/ geïmplementeerd worden voor verschillende sectoren (1e prio melkvee, 2e akkerbouw). Door punten te koppelen aan soorten maatregelen wordt dit zichtbaar gemaakt	
Moedwillige tegenwerking Partijen die financieel afhankelijk zijn van het huidige landbouwsysteem kunnen proberen de transitie tegen te werken om hun eigen te belang te dienen.	M	Wanneer steeds meer ontwikkelingen richting NIL gaan zal het financieel minder aantrekkelijk worden om door te blijven gaan met de huidige producten/diensten.	
Welwillende tegenwerking Er zijn veel partijen die met Natuurinclusief aan de slag willen. Het risico is wel dat ieder voor zich met een eigen visie en zonder onderlinge communicatie met projecten/ontwikkelingen aan de slag gaat aan daardoor bijdraagt aan het onoverzichtelijke en de wildgroei.	M	Wanneer de organisatiestructuur goed is opgezet kunnen verschillende partijen gemakkelijk het platform bereiken en bewust samen met elkaar werken.	
Monitoring Aangezien effectmonitoring niet in het uitvoeringsplan mee wordt genomen kan het lastig zijn om inzichtelijk te krijgen welke vooruitgang er wordt geboekt.	L	Echter zal er via bijvoorbeeld de PPS boeren met biodiversiteit wel gewerkt worden aan effectmonitoring.	

Deel 2: Uitvoeringsprogramma

Instrumenten & integratie
Wet- en regelgeving Handreiking Grondregeling NIL als uitzondering
Limburgse Biodiversiteitsmonitor
Uitrol Limburgse Biodiversiteitsmonitor Effectmeting biodiversiteit
Bedrijf & gebied
Inspiratiebedrijven Coaching en begeleiding Bodem als basis/DAW programma Meten is weten Pilot- en studiegroepen Zaaiprojecten Maatregelen
Verdienmodellen
Nieuwe verdienmodellen Pacht Carbon farming Platform Nieuwe teelten ANLb/ecodiensten Marktbewerking
Kennis & innovatie
PPSen & koplopers WUR Openteelt Agroproeftuin de Peel Boerderij van de toekomst Zuid Nederland HAS lectoraat bodem
Lokale netwerken
Opzetten boer-burger initiatieven Boer en burgers onderhouden landschap
Platform, organisatie en communicatie
Organisatie Platform Fondswerving Communicatie Monitoring Borging Landbouwloket Aanpalende projecten